

Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Філологічний факультет
Кафедра української філології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчальної роботи
О.В. Когутюк
«В» *Вересня* 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОКП 7 ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА**

Підготовки – бакалаврів

Галузі знань – 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальності – 014.01 Середня освіта (Українська мова і
література)

Денної форми навчання

Філологічний факультет

2020-2022 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства» для студентів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

кандидат філологічних наук, доктор наук із соціальних комунікацій,
професор Супрун Л. В.;

кандидат філологічних наук Скрипник Н. І.;

кандидат філологічних наук Лебедь Ю. Б.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української філології (Протокол №1 від 31 серпня 2020 року)

Завідувач кафедри української філології

кандидат філологічних наук Н. І. Скрипник

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»	Обов'язкова
Модулів - 1	Спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	Рік підготовки 1-й
Змістових модулів – 2		Семестр 1-й
ІНДЗ – не передбачено навчальним планом		Лекції 34 год.
Загальна кількість годин – 90		Практичні 30 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: <u>у 1 семестрі:</u> аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 1,6	Освітній ступінь: Бакалавр	Самостійна робота 26 год.
		Вид контролю: Усний екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства» є ознайомлення студентів з основними ідеями і принципами сучасного мовознавства, допомога в оволодінні лінгвістичною термінологією, підготовка до слухання систематичних курсів слов'янських мов.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- ознайомлення студентів із предметом, проблематикою та галузями сучасної мовознавчої науки;
- з'ясування в доступній формі природи і сутності мови, її зв'язку з мисленням, із суспільним розвитком функцій мови та її територіальних і соціальних різновидів;
- вивчення мовної структури у системних виявах її одиниць на різних рівнях;
- знайомство з генеалогічною та типологічними класифікаціями мов.

2.1. Компетентності

2.1.1. Загальні компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю і невизначеністю педагогічних умов в закладах середньої освіти.

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

2.1.2. Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів.

ФК6. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ФК9. Здатність аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

ПК 1. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури в практиці навчання української мови і літератури в закладах загальної середньої освіти.

ПК 2. Здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі

фахової та міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

ПК 6 Здатність володіти законами аналізу лінгвістичних одиниць, розуміти ієрархічний взаємозв'язок між ними.

2.1.3. Результати навчання

Під час практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти *набувають уміння та навички:*

РН2. *Демонструвати* вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

РН4. *Здійснювати* добір і *застосовувати* сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично *оцінюєвати* результати їх навчання та ефективність уроку.

РН7. *Демонструвати* знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), *оперувати* базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН10. *Демонструвати* володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.

РН12. *Аналізувати* власну педагогічну діяльність та її результати, *здійснювати* об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

ПРН 1. *Знати* сучасні філологічні засади навчання української мови та літератури, зарубіжної літератури; мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні та світі.

ПРН 3. *Володіти* комунікативною компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти).

ПРН 8. *Володіти* методами й методиками діагностування навчальних досягнень здобувачів освіти з української мови та літератур; *уміє* здійснювати педагогічний супровід.

ПРН 9. *Використовувати* закони аналізу лінгвістичних одиниць для моделювання подібних у стандартних і нестандартних мовленнєвих ситуаціях, *застосовувати* різні види аналізу мовних одиниць, визначає їх місце в тексті й мовленні, *розуміє* взаємозв'язок та ієрархію таких одиниць.

ПРН 10. *Мати* критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (український, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань, знає мовно-літературний контекст та реалізує його в освітньому процесі.

ПРН 14. *Уміти* працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 90 год., із них 34 год. – лекції, 30 год. – практичні заняття, 26 год. – самостійна робота.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства» завершується усним екзаменом.

3. Програма навчальної дисципліни ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Мова як суспільне явище.

Тема 1. Мовознавство як наука. (лекц. 2 год., практик. 2 год.).

Лекція 1. Предмет і проблематика мовознавства, його галузі: конкретне мовознавство, загальне мовознавство, прикладне мовознавство. Основні проблеми курсу: природа і сутність; структура мови; походження мови та закономірності розвитку мов; виникнення і розвиток письма; класифікація мов світу за походженням і за будовою; шляхи й методи вивчення мовного матеріалу; зв'язок мовознавства з іншими науками. Методи дослідження: індукція і дедукція. Основні методи дослідження мови: описовий, порівняльно-історичний, зіставний і структурний. Чотири методи лінгвістичного дослідження: дистрибутивний, безпосередніх складників, трансформаційний і компонентний аналіз. Зв'язки мовознавства із суспільними науками: історією, археологією, етнографією, соціологією, психологією, літературознавством тощо. Зв'язки мовознавства з природничими та точними науками: фізіологія людини, антропологія, медицина, кібернетика, математика тощо.

Практичне заняття 1. Методи дослідження. (2 год.).

Тема 2. Природа й сутність мови. (лекц. 2 год.).

Лекція 2. Суспільний характер мови. Функції мови: комунікативна, мислетворча. Зв'язок комунікативної функції з конкретними функціями: фатичною, репрезентативною, емотивною, експресивною, волюнтативною, прагматичною, естетичною, метамовною. Зв'язок мислетворчої функції з

когнітивною, гносеологічною, акумулятивною. Часткова функція: інформативна (референтна). Мова й ідеологія. Мова й культура. Мова і мислення: чуттєво-образне, технічне (практично-дійове), поняттєве. Мова і свідомість. Знаковий характер мови. Поняття знака. Семіотика. Мова і мовлення. Параметри розрізнення мови і мовлення. Структура мови: синхронія і діахронія.

Структура мови. Системний характер мови. Парадигматичні, синтагматичні й ієрархічні відношення між мовними одиницями. Основні і проміжні рівні мови. Теорія ізоморфізму й ієрархії рівнів мови. Своєрідність системності мови. Співвідношення системних і несистемних явищ і мові. Система і норма.

Тема 3. Походження і розвиток мови. (лекц. 2 год., практ. 2 год.).

Лекція 3. Проблема походження мови в сучасній лінгвістиці: звуконаслідувальна, звукосимволічна, вигуків (емоційна, довільних вигуків), соціального договору, трудових вигуків, жестів, гіпотеза походження мови Ф.Енгельса, теорія моногенезу, теорія полігенезу. Закономірності розвитку мов: зовнішні і внутрішні причини. Піджин. Субстрат. Суперстрат. Схрещення. Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури. Розвиток і функціонування мов у різні історичні епохи: первіснообщинне суспільство, зародження класового суспільства, феодалізм, капіталізм тощо.

Практичне заняття 2. Розвиток і функціонування мов у різні історичні епохи. (2 год.).

Тема 4. Мови світу, їх вивчення та генеалогічна класифікація мов. (практ. 2 год.).

Загальна характеристика мов світу. Порівняльне вивчення мов. Подібність між деякими мовами. Генеалогічна класифікація мов і її порівняльно-історичний метод. Мовні сім'ї.

Практичне заняття 3. Загальна характеристика мов світу. (2 год.).

Тема 5. Звуки мови, їх вивчення і класифікація. (лекц. 2 год., практ. 2 год.).

Лекція 4. Визначення фонетики. Загальна та конкретна фонетика. Описова та історична фонетика. Експериментальна фонетика. Зіставна фонетика. Зв'язок фонетики з нелінгвістичними дисциплінами: фізикою (акустикою), анатомією, фізіологією (творення звуків), психологією (мовленнєвою діяльністю людини). Звуки як фізичні, фізіологічні та лінгвістичні явища. Фізичний аспект у характеристиці звуків (сила, висота, довгота звука, тембр, обертони, резонатор, явище резонансу). Форманти: мовленнєві, голосові форманти. Фізіологічний аспект у вивченні звуків.

Орган мовлення, мовленнєвий апарат. Три «поверхи» мовленнєвого апарату: нижній, середній та верхній. Артикуляція: активні і пасивні органи мовлення. Екскурсія (приступ). Кульмінація (витримка). Рекурсія (відступ). Класифікація звуків: голосні та приголосні. Творення голосних звуків. Творення приголосних: за акустичною ознакою, за місцем творення (губні, язикові), за акустикою (свистячі, шиплячі), гортанні (ларингальні), глоткові (фарингальні), язичкові (увулярні), за способом творення (проривні, або зімкнені, щілинні, або фрикативні, зімкнено-проривні, африкати, аспірати, або придихові; абрубтивні, або глобалізовані; огублені, або лабіалізовані), за тривалістю вимови (довгі і короткі).

Практичне заняття 4. Фонетика як розділ мовознавства. (2 год.).

Тема 6. Фонетичні одиниці та засоби. (практ. 2 год.).

Консонант. Фонетичні членування мовленнєвого потоку: фраза, такти, склади, звуки. Наголос та інтонація.

Практичне заняття 5. Фонетичне членування мовного потоку (2 год.).

Тема 7. Фонетичні процеси. (лекц. 2 год., практ. 2 год.).

Лекція 5. Фонетичні процеси: позиційні та комбінаторні. Позиційні зміни (редукція голосних, оглушення дзвінких приголосних наприкінці слова і протеза). Редукція голосних: кількісна та якісна. Комбінаторні зміни звуків: акомодация, асиміляція, дисиміляція, дієреза, епентеза, метатеза. Акомодация: консонативна, вокалічна, прогресивна, регресивна. Асиміляція і її різновиди: повна і неповна, або часткова; прогресивна і регресивна; контактна (суміжна) і дистанційна (несуміжна). Сингармонізм. Дисиміляція: прогресивна, регресивна, контактна, дистанційна. Гаплогія. Дієреза. Епентеза. Метатеза. Субституція. Орфоепія. Два стилі орфоепії: повний і неповний. Транскрипція і її види (фонетична і фонематична). Транслітерація. Живі та історичні фонетичні процеси. Спонтанні зміни. Конвергенція. Дивергенція. Фонетичні закони.

Практичне заняття 6. Особливості фонетичних процесів. Контрольне тестування. (2 год.).

Тема 8. Лінгвістичний (функціональний) аспект у вивченні звуків. (лекц. 2 год.).

Лекція 6. Поняття фонем. Протиставлення (опозиція). Різновиди опозиції: релевантні і нерелевантні. Функції фонем: дистинктивна і делімітативна. Відмінності між фонемою і звуком. Диференційні та інтегральні ознаки фонем. Диференційні ознаки фонем: ознаки за участю голосу і шуму; ознаки за місцем творення; ознаки за способом творення; твердість/м'якість; короткість/довгота; назальність/неназальність; відкритість/закритість голосних. Позиції фонем: сильні і слабкі. Варіанти

фонем (алофони): індивідуальні варіації фонем; територіальні і позиційні. Фонологічна система. Опозиції звуків (фонем): приватні, градуальні та еквіполентні (рівнозначні). Корелятивна опозиція. Фонологія. Функціональна фонетика.

Тема 9. Письмо. (лекц. 2 год.).

Лекція 7. Значення письма в історії людства. Передумови виникнення письма. Письмо кіпу. Письмо вавилонське. Етапи і форми розвитку графічного письма. Піктографія. Ідеографія. Три шляхи спрощення письма: лексичний, граматичний, фонографічний. Три етапи розвитку фонографії: складове (силабічне), консонантне і буквено-звукове письмо. Палеографія. Графіка. Алфавіт (азбука, абетка). Орфографія і її принципи: фонетичний, морфологічний, історико-традиційний, ідеографічний (символічний), диференційний.

Модульна контрольна робота № 1 (2 год.)

МОДУЛЬ II

Лексикологія. Лексикографія. Фразеологія. Граматика.

Тема 10. Слово та його значення. Лексико-семантична система мови. (лекц. 2 год., практ. 2 год.).

Лекція 8. Лексикологія і її предмет. Розділи лексикології: загальна, конкретна, історична, зіставна і прикладна. Зв'язок лексикології з власне лексикологією, семасіологією, ономасіологією, етимологією, фразеологією, ономастиком, лексикографією. Слово як одиниця мови. Слово і лексема. Значення слова. Функції слова. Чотири типи номінативної функції слова: повнозначні, вказівні (займенникові), службові, вигуківі. Ономастика. Поняття «лексема». Лексико-семантичні варіанти. Значення слова. Лексичне значення. Типи лексичних значень: концептуальне, конотативне, контекстуальне. Три типи відношень: предметний (слово – предмет), поняттєвий (слово – поняття), лінгвальний (слово – слово). Два різновиди відношення «слово – предмет»: загальна віднесеність і конкретна віднесеність. Денотативне значення. Віднесеність «слово – поняття» – сигніфікативне значення. Побутові й наукові поняття. Відношення «слово – слово». Прямі й переносні значення цього відношення. Синтагматична зумовленість: вільні і зв'язні значення. Зв'язні значення: фразеологічно зв'язні, синтаксично і конструктивно зумовлені. Лексико-семантичні категорії: полісемія, омонімія, синонімія, антонімія, гіперо-гіпонімія, лексична конверсія. Словниковий склад мови: активна і пасивна лексика (професіоналізми, діалектизми, екзотизми, жаргонізми, арготизми тощо). Стилїстична класифікація лексики. Стилїстично нейтральна лексика,

стилістично забарвлена лексика, висока (книжна) лексика, поетична лексика, народнопоетична лексика, наукова лексика, професіоналізми, публіцистична лексика, офіційно-ділова (канцелярська) лексика, розмовно-побутова лексика (діалектизми, вульгарна та лайлива лексика, жаргонізми та арготизми). Історичні зміни словникового складу мови. Архаїзми. Неологізми. Запозичення. Історична лексикологія та етимологія.

Практичне заняття 7. Лексико-семантична система мови. (2 год.).

Тема 11. Фразеологія. (лекц. 2 год., практ. 2 год.).

Лекція 9. Предмет фразеології. Поняття фразеологізму. Джерела виникнення фразеологізмів: вторинна номінація, запозичення (як оригінальні, так і перекладені). Проблема складу фразеології: номінативні форми; комунікативні форми (крилаті вислови). Класифікація фразеологізмів: фразеологічні зрощення (ідіоми), фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення, фразеологічні вирази (прислів'я, приказки, афоризми відомих політиків, письменників, діячів науки і культури).

Практичне заняття 8. Лексико-семантичні категорії. Словниковий склад мови. (2 год.).

Тема 12. Лексикографія. (лекц. 2 год., практ. 2 год.).

Лекція 10. Поняття лексикографії. Теоретична і практична лексикографія. Типи словників: енциклопедичні та мовознавчі. Мовознавчі словники: одномовні й багатомовні. Одномовні словники: тлумачні, словники неологізмів, словники іншомовних слів, діалектні словники, словники мови письменників, історичні словники, етимологічні словники, синонімічні словники, словники антонімів, словники омонімів, фразеологічні словники, орфографічні словники, орфоепічні словники, словники правильного мовлення, частотні словники, зворотні словники, словотвірні та морфемні словники, ідеографічні словники (тезауруси), словники асоціативних норм. Багатомовні словники.

Практичне заняття 9. Класифікація фразеологізмів. (2 год.).

Тема 13. Граматика. (лекц. 4 год., практ. 2 год.).

Лекція 11. Предмет граматики і її розділи. Формальна, контенсивна (семантична), синхронічна та діахронічна граматика. Функціональна граматика. Розділи граматики: морфологія і синтаксис. Основні одиниці граматичної будови мови. Граматичне значення: дериваційні, реляційні та модальні значення. Граматичні категорії: морфологічні і синтаксичні. Морфологічні категорії: класифікаційні (словотвірні, дериваційні), словозмінні (реляційні). Класифікаційна категорія: категорія роду іменників і категорія виду дієслова. Словозмінні категорії (роду, відмінка, числа, часу, стану, способу, особи). Лексико-граматичні категорії.

Практичне заняття 10. Типи словників: енциклопедичні та мовознавчі. (2 год.).

Тема 14. Морфеміка і словотвір. (лекц. 2 год., практ. 2 год.).

Лекція 12. Поняття морфеми. Види морфем. Нульові морфеми. Три основні типи значень морфеми: речове (лексичне), дериваційне та реляційне значення. Види морфем (сегментні і несегментні). Сегментні морфеми (корені й афікси). Типи афіксів: префікси, постфікси, інтерфікси, інфікси, циркумфікси, трансфікси. Несегментні морфеми: нульова морфема і суперсегментна морфема. Функціональний поділ афіксів: словотвірні і формотворчі. Формотворчі афікси: флективні і власне формотворчі. Морфеміка. Поняття «морфема». Морфонологія. Граматична форма слова: синтетичні (прості) та аналітичні (складні) форми. Основа слова і формант. Суплетивізм.

Практичне заняття 11. Словоскладання. (2 год.).

Тема 15. Способи вираження граматичних значень. (лекц. 2 год., практ. 2 год.).

Лекція 13. Способи вираження граматичних значень: афіксація, чергування, наголос, повтори, словоскладання, суплетивізм, службові слова, порядок слів, інтонація. Синтетичні способи вираження граматичних значень (афіксація, чергування, наголос, повтори, словоскладання, суплетивізм). Різновиди афіксації: префіксація, суфіксація, конфіксація, інфіксація, трансфіксація, нуль-афіксація. Аглютинація. Чергування (внутрішня флексія). Словоскладання. Дві тенденції словоскладання: механічна (аглютинативна) та органічна (фузійна). Аналітичні способи вираження граматичних значень: службові слова, артиклі, прийменники, допоміжні дієслова, слова ступеня, порожні слова, сполучники, частки, спосіб номінації (модальність речення, групування членів речення, розрізнення простого і складного речень, сурядності і підрядності, актуальне членування речень, видокремлення вставних конструкцій). Словотвір.

Практичне заняття 12. Три основні типи значень морфеми . Види морфем. (2 год.).

Тема 16. Частини мови. (лекц. 4 год., практ. 2 год.).

Лекція 14. Поняття «частина мови». Критерії поділу слів на частини мови (семантичний, морфологічний, синтаксичний, словотвірний. Частини мови в різних мовах. Основні частини мови: іменник, прикметник, дієслово (слова-вербоїди, предикативи – категорія стану), прислівник, числівник, займенник. Службові частини мови (прийменники, артиклі, частки, сполучники, вигуки). Словосполучення і речення. Поняття словосполучення. Валентність та сирконстанти. Типи словосполучень (синтаксичні та

фразеологічні). Зв'язки словосполучень: сурядні і підрядні. Різновиди зв'язків у словосполученні (сильний і слабкий). Словосполучення та його ознаки. Структура словосполучень: дво-, три- та чотиричленні. Складні і комбіновані словосполучення. Підрядні словосполучення (предикативні і непередикативні). Види підрядних словосполучень за характером відношень: атрибутивні, об'єктні та релятивні. Синтаксичні зв'язки слів (узгодження, керування, координація, прилягання, тяжіння, інкорпорація, замикання, ізафет. Визначення речення та його ознаки: комунікативність, відносна самостійність, структурна цілісність, предикативність, модальність. Розповідні, питальні та спонукальні речення. Просте поширене і непоширене речення. Двоскладні й односкладні речення. Пропозиція (диктум) і модус. Актуальне членування речення: тема (психологічний (логічний) суб'єкт) і рема (психологічний (логічний) предикат). Два типи співвідношень тем: послідовне і паралельне.

Практичне заняття 13. Службові частини мови. (2 год.).

Тема 17. Мовна типологія. (лекц. 2 год.).

Лекція 15. Поняття типологічної класифікації мов. Різні погляди щодо класифікації мов. Чотири типи поділу мов: ізолюючі (кореневі), аглютинативні, інкорпоруючі і флективні. Флективні, або фузійні мови: синтетичні та аналітичні. Інші спроби класифікації мов (пасивні, ергативні та номінативні мови).

Модульна контрольна робота № 2 (2 год.)

Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Модуль 1								
Змістовий модуль I.								
<i>Мова як суспільне явище</i>								
1.	<i>Мовознавство як наука</i>	5	4	2	2	-	-	1
2.	<i>Природа і сутність мови</i>	3	2	2	-	-	-	1
3.	<i>Походження і розвиток мови</i>	5	4	2	2	-	-	1
4.	<i>Мови світу</i>	3	2	-	2	-	-	1
5.	<i>Звуки мови</i>	5	4	2	2	-	-	1
6.	<i>Фонетичні одиниці та засоби</i>	4	2	-	2	-	-	2

7.	<i>Фонетичні процеси</i>	5	4	2	2	-	-	1
8.	<i>Лінгвістичний аспект у вивченні звуків</i>	3	2	2	-	-	-	1
9.	<i>Письмо</i>	3	2	2	-	-	-	1
	<i>Модульна контрольна робота № 1</i>	2	2	-	2	-	-	-
	Разом	38	28	14	14	-	-	10
Змістовий модуль II.								
<i>Лексикологія. Лексикографія. Фразеологія. Граматика</i>								
10.	<i>Слово та його значення</i>	5	4	2	2	-	-	1
11.	<i>Фразеологія</i>	6	4	2	2	-	-	2
12.	<i>Лексикографія. Типи словників</i>	6	4	2	2	-	-	2
13.	<i>Граматика</i>	8	6	4	2	-	-	2
14.	<i>Морфеміка і словотвір</i>	6	4	2	2	-	-	2
15.	<i>Способи вираження граматичних значень</i>	6	4	2	2	-	-	2
16.	<i>Частини мови</i>	9	6	4	2	-	-	3
17.	<i>Мовна типологія</i>	4	2	2	-	-	-	2
	<i>Модульна контрольна робота № 2</i>	2	2	-	2	-	-	-
	Разом	52	36	20	16	-	-	16
	Разом за навчальним планом	90	64	34	30	-	-	26

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Змістовий модуль № 1</i>		
1.	<i>Методи дослідження</i>	2
2.	<i>Розвиток і функціонування мов у різні історичні епохи</i>	2
3.	<i>Загальна характеристика мов світу</i>	2
4.	<i>Фонетика як розділ мовознавства</i>	2
5.	<i>Фонетичне членування мовного потоку</i>	2
6.	<i>Особливості фонетичних процесів</i>	2
7.	<i>Модульна контрольна робота № 1</i>	2
<i>Змістовий модуль № 2</i>		
8.	<i>Лексико-семантична система мови</i>	2
9.	<i>Лексико-семантичні категорії. Словниковий склад мови</i>	2
10.	<i>Класифікація фразеологізмів</i>	2
11.	<i>Типи словників: енциклопедичні та мовознавчі</i>	2

12.	<i>Словоскладання</i>	2
13.	<i>Три основні типи значень морфеми. Види морфем</i>	2
14.	<i>Службові частини мови</i>	2
15.	<i>Модульна контрольна робота № 1</i>	2
	<i>Разом</i>	30

5. Теми лабораторних занять

не передбачені навчальним планом

6. Теми семінарських занять

не передбачені навчальним планом

7. Самостійна робота

Самостійна робота студентів при вивченні курсу складається з різних її видів: підготовка до аудиторних занять (лекцій та практичних занять); вивчення законодавчих та нормативних актів України; завершення розпочатих на практичних заняттях завдань, передбачених робочою програмою курсу; відвідування консультацій (індивідуальних та групових); написання рефератів. Підготовка до лекційного заняття передбачає обов'язкове вивчення матеріалу попередньої лекції і ознайомлення з матеріалами наступної лекції (підручники, посібники). Підготовка до практичних занять передбачає обов'язкове вивчення отриманого теоретичного матеріалу з метою подальшого застосування знань на практичних заняттях, у наступній практичній діяльності.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	<i>Змістовий модуль № 1</i> <i>Історія формування мовознавства як науки. Зв'язок лінгвістики з іншими науками. Галузі мовознавства.</i>	1
2.	<i>Методи дослідження мови.</i>	1
3.	<i>Функції мови. Погляди на мову та її сутність. Поняття про літературну мову. Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури.</i>	1
4.	<i>Фізичний аспект. Фізіологічний аспект. Принципи класифікації голосних та приголосних звуків. Поняття фонем в різних фонологічних школах.</i>	1
5.	<i>Фонетичне членування мовленнєвого потоку. Основні теорії складу: експіраторності Р.Стетсона, сонорності О.Єсперсена, теорія Л.В.Щерби. Наголос і його види. Інтонація, основні типи.</i>	1
6.	<i>Фонетичний такт (О.О.Потебня).</i>	2

7.	<i>Загальна характеристика мов світу. Порівняльне вивчення мов. Вклад братів Шлегелів та Гумбольдта у створення типологічної класифікації мов. Вклад Боппа, Раска і Востокова у справу становлення порівняльно-історичного методу. Основні методи аналізу мовного матеріалу, які застосовуються у генеалогічній класифікації мов.</i>	1
8.	<i>Історична лексикологія та етимологія. Системні та структурні зв'язки на лексичному рівні. Гіперогіпонімія і лексична конверсія. Основні типи переносу значення слова: метафора, метонімія, синекдоха.</i>	1
9.	<i>Поняття лексикографії. Типи словників.</i>	1
10.	Змістовий модуль № 2 <i>Термін «слово». Відмінність слова від фонем, морфем, словосполучення та речення.</i>	1
11.	<i>Причини історичних змін у лексиці.</i>	2
12.	<i>Типи граматичних способів. Історична змінність способів і засобів вираження граматичних значень.</i>	2
13.	<i>З історії питання про частини мови.</i>	2
14.	<i>Частини мови у різних мовах світу. Предикативність і модальність.</i>	2
15.	<i>Словотвір.</i>	2
16.	<i>Типи речень і типи зв'язків у реченні та словосполученні.</i>	3
17.	<i>Синтагма. Тема та рема.</i>	2
	Разом	26

8. Індивідуальні завдання не передбачено навчальним планом

9. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- пояснювально-ілюстративний метод;
- метод проблемного викладу навчального матеріалу;
- репродуктивний метод;
- дослідницький метод.

Реалізація цих методів здійснюється при проведенні лекцій, самостійному вирішенні навчальних задач, роботі з навчальною літературою.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (Стаття 8) особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Здобувачі освіти мають право на вивчення та

перезарахування результатів вивчення окремих тем дисципліни в системі неформальної освіти.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

10. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання. У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.

Методи письмового контролю: модульне письмове тестування.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система контролю знань та умови складання екзамену. Навчальна дисципліна «Вступ до мовознавства» оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною системою. Дисципліна складається з двох змістових модулів у 1-му семестрі. Перший змістовий модуль – **30 балів**, другий ЗМ – **40 балів**, на екзамені – **30 балів** (разом за семестр – **100 балів**). Мінімальний допусковий бал – **35**. Система отримання балів накопичувальна.

Підсумковою формою контролю є усний екзамен (максимальна кількість балів – **30**). На екзамен виносяться вузлові питання, типові завдання, що потребують вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань.

1 семестр

Поточне тестування та самостійна робота																				
Модуль 1																				
Змістовний модуль 1										Змістовний модуль 2										
Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	МКР	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	МКР	Підсумковий контроль (екзамен)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	2	3	4	5	6	7	8	2		
2	3	2	3	2	2	2	2	2	10	2	2	4	4	5	5	5	3	10	30	
30										40										
100																				

Порядок переведення рейтингових показників успішності
у європейські оцінки ECTS

№ з/п	За шкалою ВГПК (в балах)	За шкалою ECTS	За національною шкалою
1.	90-100	A	Відмінно
2.	82-89	B	Добре
3.	75-81	C	Добре
4.	64-74	D	Задовільно
5.	60-63	E	Задовільно
6.	35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
7.	1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.

«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.
----------------	---

Кожний модуль включає бали за поточну роботу Студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

12. Методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни «Вступ до мовознавства».
2. Робоча програма дисципліни «Вступ до мовознавства».
3. Комплект екзаменаційних білетів.
4. Методичний посібник зі «Вступу до мовознавства».
5. Комплект завдань для модульних контрольних робіт.
6. Збірник тестів зі «Вступу до мовознавства».
7. Інформаційні ресурси Інтернет.

13. Рекомендована література

Основна:

1. Вступ до мовознавства : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2007 . Ч. 2 : [І.О. Голубовська та ін. ; відп. ред. І.О. Голубовська]. 2010. 223 с.

2. Вступ до мовознавства : підручник / за ред. д-ра філол. наук, проф. І. О. Голубовської. Київ : Академія, 2016. 318с.

3. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 336 с.
4. Кійко Ю.Є., Агапій А.П., Мельник Ю.Й. Вступ до мовознавства: практикум. Чернівці: Чернівецький ун-т, 2021. 176 с.
5. Класичні мови і сучасне мовознавство : хрестоматія для студентів-класиків / упоряд.: Голубовська І. О., Шовковий В. М. Київ : Київський університет ім. Тараса Шевченка, 2015. 399 с.
6. Корольов І. Р. Вступ до мовознавства. Практикум: навч. посіб. / за ред. д-ра філол. наук, проф. І. О. Голубовської . Київ : Київський університет ім. Тараса Шевченка, 2018. 27 с.
7. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ : Академія, 2014. 368 с.
8. Левицький А. Е. Вступ до мовознавства: навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 104 с.
9. Монжалеї Т. К. Вступ до мовознавства : навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2011. 183 с.
10. Навчально-методичний посібник щодо організації самостійної роботи з курсу «Вступ до мовознавства» / уклад. Н. І. Скрипник. Вінниця : ФОП Рогальська І. О., 2022. 152 с.
11. Терехова Д. І. Вступ до мовознавства: навчальний посібник. [Електронний ресурс]. Київ – Полтава: «Полтавський літератор», 2012. 224 с. Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5115987/>
12. Скаб М. С. Вступ до мовознавства. Практикум : навч. посіб. Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2012. 103 с.
13. Semehyn, T. (2018). Шляхи формування професійної лінгвістичної компетенції студентів філологічних спеціальностей при вивченні курсу вступ до мовознавства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія»*, 3, 114–117. вилучено із <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/2067>

Додаткова:

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ : Довіра, 2007. 205 с.
2. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства : короткий нарис : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2006. 143 с.
3. Бережняк В.М. Лекції зі вступу до мовознавства в таблицях: навчально-методичний посібник. Ніжин, 2001. 52 с.
4. Бирик С. Диференційні ознаки розмовно-побутового стилю літературної мови. Українська мова. 2011. № 4. С. 22–32.

5. Бондар О. І. Система голосних фонем української мови: динамічний підхід. Записки з українського мовознавства. Одеса, 2005. Вип. 15. С. 12–19.
6. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. С. 65–111.
7. Бондаренко В. До питання про подвійний наголос в українському слові. Українське мовознавство. 2008. Вип. 38. С. 19–24.
8. Булаховський К. А. Цікаве мовознавство / 2-е вид., перероб. і розшир. Львів : Апріорі, 2019. 199 с.
9. Вербич Н. Фонетичний фонд Інституту української мови НАН України: історія та перспективи розвитку. Українська мова. 2011. № 4. С. 3–9.
10. Вусик Г. Л. Вступ до мовознавства : навч. посібник для студ. ВНЗ. Донецьк: Ноулідж, Донец. від-ня, 2010. 358 с.
11. Глущенко В. А. Лінгвістичний метод і його структура. Мовознавство. 2010. № 6. С. 32–45.
12. Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / за редакцією М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2011. 272 с.
13. Гордієнко Н. Сучасна лексикографія як об'єкт лінгвістики. Українська мова. 2011. № 3. С. 67–74.
14. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004.
15. Дрогомирецький П. П., Пена Л. І. Вступ до мовознавства: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 102 с.
16. Дубічинський В. В. Основи загального та прикладного мовознавства : навч. посіб. Харків : Мадрид, 2016. 220 с.
17. Дудик П. Наголошення слів і культура мовлення. Дивослово. 2003. № 4. С. 19–20.
18. Єрмоленко С. С., Бечко Я. В. Відображення семантичної структури багатозначних слів на фразеологічному рівні. Мовознавство. 2010. № 6. С. 45–55.
19. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства : підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006.
20. Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2006.
21. Масенко Л. Суржик у системі розмовних форм побутування української мови. Дивослово. 2007. № 12. С. 26–31.

22. Масенко Л. Т. Мова і політика. Київ: Соняшник, 2004. С. 23–37.
23. Мельничук О. С. Походження мови. Режим доступу: <http://izbornyk.org.ua/ukrmova/um75.htm>.
24. Монжалей Т. К. Вступ до мовознавства: навч. посібник. Суми : Університетська книга, 2011. 184 с.
25. Петровська С. С. Вступ до мовознавства : навч.-метод. комплекс : для студ. ф-ту інозем. філології. У 3-х ч. [4-е вид., випр. і доп.]. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2016. Ч. 1. 155 с.
26. Русаченко Н.П. Статус морфології в системі мовних рівнів. Сучасні тенденції розвитку мов: Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 9: Сучасні тенденції розвитку мов. Вип.5. К., 2011. С. 236-241.
27. Скаб М. С. Вступ до мовознавства. Практикум : навч. посібник. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2012. 103 с.
28. Сулейменов О. О. Мова письма. Погляд в доісторію – про походження писемності і мови Малого людства. Київ : Юніверс, 2006. 471 с.
29. Сучасна українська мова: підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. / за ред. О. Д. Пономарева. Київ : Либідь, 1997. 400 с.
30. Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк [та ін.]. Київ: Укр. енцикл., 2004. 824 с.
31. Терехова Д. І. Вступ до мовознавства : навч. посібн. Полтава : «Полтавський літератор», 2012. 224 с. 28
32. Тищенко К. Основи мовознавства : системний підручник. Київ : ВПЦ «Київський ун-т», 2007. 308 с.
33. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови: навч. посіб. Київ: Знання, 2007.
34. Швачко С.О., Кобякова І. К. Вступ до мовознавства : навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2006. 224 с.
35. Ющук І. П. Вступ до мовознавства: навч. посібник. Київ : Рута, 2000. 128 с.

Інформаційні ресурси:

36. Лінгвістичний портал
37. Центр культури української мови
38. Український лінгвістичний портал. «Словники України» on-line (Словозміна. Синонімія. Фразеологія)
39. Український мовно-інформаційний фонд НАН України (Ресурси сайту).

40. Дрогомирецький П.П., Пена Л.І. Вступ до мовознавства : навчально-методичний посібник.- Івано-Франківськ : Фоліант. 2015. 102 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/2200.pdf>

41. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ: Академія, 2001. 368 с. URL: https://fareast.knlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/Kochergan_M_P_-_Vstup_do_movoznavstva.pdf

42. Вступ до мовознавства: навч. посібн. для студентів першого курсу (напрямок підготовки 6.020303 «Філологія», спеціальність «Переклад») та загальноосвітніх навчальних закладів (курси за вибором для учнів профільних класів філологічного напрямку) / Автор-упорядник Терехова Д. І. Київ – Полтава: Полтавський літератор, 2012. 224 с. URL: <https://studfile.net/preview/5115987/>

43. Баркасі В.В., Каленюк С.О., Коваленко О.В. Словник лінгвістичних термінів для студентів філологічних факультетів /За ред. С.О. Каленюк. Миколаїв, 2017. 192 с. URL: <http://dspace.mdu.edu.ua/jspui/handle/123456789/328>.

44. Український правопис. Київ: наукова думка, 2019. 258 с. URL: <https://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents/0/2021/01/210118223223523-1428.pdf>.